

REDACȚIA

Arad, Str. Anlioh (Adam)

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe 1 an fl. 10; pe 1/2
an fl. 5; pe 1/4 de an
fl. 250; pe 1 lună fl. 1.

N-rii de Duminică pe
an fl. 2.—

Pentru România și statele
pe an 40 franci.

Manuscrise nu se înaj-orază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Str. Anlioh (Adam)

INSERȚIUNILE:

de 1 fr. garmond: prima-dată
7 cr.; a doua oară 6 cr.;
a treia oară 4 cr. și timbru
de 80 cr. de fiecare publi-
cațiune.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sînt să se plăte-
ască înainte.

Scrisori nefrancate nu se
primec.

TRIBUNA POPORULUI

Reforma electorală.

(*) Nimic nu caracterisă mai mult chaosul ce domnește în stîlul „națiunii domnitore” ca știrile de tot felul ce se pun zilnic în circulație, știri cari alaltăieri ni-l prezentau pe Széll ca viitor prim-ministru, iar ieri pe ministrul de finanțe Lukács.

Dacă vine Széll, căci se poate ca azi să primim știrea aceasta că, prețul pentru care opoziția are să înceteze cu obstrucția tehnică între altele este și legea electorală.

De un timp încoace presa maghiară se și ocupă foarte mult cu reformele ce sunt de introdus. Chiar azi dam un articol cu date statistice, apărut în „Budapesti Hirlop”, articol care tradează oare cum dorința cum să se reformeze legea electorală.

Numitul ziar unguresc accentuează adecă neegalitatea între numărul de locuitori cari compun cercurile electorale. Oca-Sibiului, de pildă ou trei mii și atâtea sute locuitori alege un deputat, întocmai ca de pildă H. M. Vașarheiu care are peste cinci zeci mii locuitori.

De aici concluzia că părțile ardelenene, unde majoritatea locuitorilor o formează Românii, sunt favorizate față de Alföld și chiar de Budapesta. Va să zică față de Unguri.

Cum sunt însă împărțite cercurile electorale, nu cercetează ziarul unguresc.

Dacă ar cerceta, ar afla că arondarea cercurilor electorale este nepomenit de scandalosă. Două comune, dacă sunt românești, deși numai la distanță de câțiva chilometri, nu votează la un loc, ci una într-o parte, alta în alta parte și fiecare la distanță de o zi întreagă cu trăsura.

Așa că alegătorii aproape fizicește sunt împedecați în exercitarea drepturilor lor.

Ce să mai zicem apoi despre cens?

Și ce să zicem de felul cum se alcătuiesc listele electorale? Doar însăși ziarele maghiare aproape zilnic aduc amănunte despre chipul cum administrația răpește dreptul electoral al cetățenilor, așa că din an în an alegătorii sunt tot mai puțini.

Ș'aceasta între Unguri chiar, în cercuri electorale pe unde sunt aleși și candidații magnații maghiari și soviniștii aderenți ai lui Kossuth.

Între naționalități, unde în urma pasivității adoptate d'atâția ani nimeni n'a avut grija ca țeranilor români să nu li-se răpească acest drept — dreptul electoral e numai o ficțiune.

Fie că se modifică însă legea electorală, fie că nu, datoria noastră este ca mai ales în părțile ungurene unde nu ne desparte de unguri deosebirea de cens, să veghiăm.

Avem plăcerea să anunțăm că încât despre fruntașii comitatului nostru, s'au făcut studii serioase și un plan conform cărui să se procedă într-o asigurarea drepturilor înscrise

nu numai în legea electorală, dar și în celelalte legi în cadrul cărora se petrece viața municipală. În curând sperăm că vom putea da detalii.

S'ar pute să vină însă prim-ministru Lukács, care să nu se lege a reforma legea electorală.

Și în acest caz noi avem să ne facem datoria pentru a ne asigura unde și cât se poate din dreptul nostru cardinal: acela de a ne exprima cu prilegiul alegerilor parlamentare.

Pentru că deși Széll va trebui să isprăvească întâiu cu lucrurile mari cari interesează mersul întregii monarhii, la urma urmelor fie el, fie succesorul său, va trebui să-și facă seamă și cu legea electorală.

Pentru că zadarnic s'ar iscodi orice Ungur cu vlagă să îndrepteze stările bolnavicioase parlamentare și constituționale din Ungaria, aceste a nu vor putea fi lecuite decât dându-se și naționalităților numărul de locuri cuvenite în sfatul țării, precum și rolul la care au drept în conducerea statului.

Dualismul în ex-lex. Caracteristic pentru psihologia situației de peste Leitha, că nici nu se vor mai vorbi de camera fixată pe azi, Marti, ci că se va proclama deja ocărmuirea pe baza S. 14.

Ședința se va ține, nu-i vorba, dar va fi ultima ori penultima — spun informațiunile din Viena.

„Aceasta depinde dela isprăvirea negocierilor asupra crizei ungare. Dacă rezolvirea acolo s'ar amâna, Camera cislaitand ar ținea încă a doua ședință”.

Astfel sună știrea ultimă despre nexul causal al celor două „ex-lex”-uri.

Protest.

Libertatea intelectuală e cel mai sfânt privilegiu al statului modern; ea determină progresul cultural al unei națiuni. Legea e e areopagul ei de pază și cine calcă preste aceste limite sancționate prin mii de jertfe sângeroase, comite o faptă de condamnat.

Arbitrarea ordinașimie ministerială care eschide pe bravul nostru frate Bolcaș dela toate școlile Ungariei, e una dintre cele mai nepomenite volnicii, de drepturile noastre. Aceasta călcare de lege nu mai are obiceiul caracter politic al atâtor acte soviniște de până acum, acest pas este o invaziune sêlbatică în lumea căștigurilor noastre spirituale.

Tu, care ai dus o salutară acțiune națională pășesc și mai departe tot atât de brav pe calea apucată, lupta noastră e dreaptă și sfântă, și trebuie să ducă la izbândă până mai svîcnesc în pepturile noastre acelaș sânge, până mai luceșce ochilor nostri acelaș ideal și până mai avem pe un Hanibal la porțile munților nostri românești.

Ear față de acel edict rușinos și nedrept ridicăm categoric vocile noastre de protest, și îl espunem întregii lumi culte.

München, 25 Ianuarie 1899.

Tinerimea română.

O palmă colonisătorilor.

Colonisarea Ardealului — Amăgirile guvernului. — Refuzul Ciangăilor din Bucovina.

Doritor d'a vedea Ardealul cât mai în grabă maghiarizat, guvernul din Budapesta, și în deosebi ministrul de agricultură, care se vede a fi sêtos de „succesele” maghiarizării co legului său dela Culte, a trimis în Bucovina mai muși agenți. Chemarea acestor agenți era: să amăgească pe ciangăii din Bucovina, ca să-și lasă casă și masă și să vină în Ardeal, la frașii lor. Fiecărui Ciangău, care s'ar fi așezat în Ardeal li s'ar fi dat 37 jugăre de pământ, se înțelege pământ de al statului.

Prețul pământului avea să se plătească în mai multe rate, și anume în cei dintăiu 2 ani câte 49 fl., în restimp de zece ani câte 79 fl. și până la 40 ani câte 102 fl.

Cu toate aceste avantagii, Ciangăii nu s'au arătat aplicați a veni în Ardeal, căci după cum scrie un fruntaș al lor: Lasă-ne pe noi aici, de ce să ducem sêrăcie acasă după cum s'a făcut în 1883, „și aici putem să fim buni maghiari”.

Ciangăii așadar nu se mai lasă amăgiți de infumurașii maghiarizatori. Trăind în pace și bună înțelegere cu Românii din Bucovina, Ciangăii de acolo deși sunt nu mai o mână de oameni, usează de toate drepturile, de cari poporașia mai număroasă a Românilor, în multe părți nici nu e împărțită.

Ciangăii au învășat minte din pășania celor, care au fost colonizași în anul trecut în comitatul de șău face căștiguri. Au fost raci ca vai de capul lor, cele vre-o de familii din Hadikfalva s'au reîntors acasă în Bucovina și astăzi să le dea Darányi toate bunătășile Ungariei și nu ar mai veni în mijlocul — frașilor lor.

În zadar sunt toate încercările de colonisare, astăzi numai Ovreei se mai așează printră naționalități, căci sunt sêtoși de căștiguri. Ciangăii, dac'ar face ca ovreei, ar putea trăi, nedispunând însă de apucăturile înășcute ale Ovreeilor, ei rămân peritori de foame și pământul ce-l capătă dela stat îl dau Românului să-l muncească.

E bine, că Ciangăii au ajuns la recunoașterea neputinșii lor d'a trăi în Ungaria. Soviniștii maghiarizatori oare eând vor a-junge la această convingere?

Germania-Jună.

(1830—1848)

Luft, Luft in den Massen!...
Gutzkow: Nero.

X.

Că romanticii se îndreaptă cătră trecut Heine și o esplică prin constatarea, că poezia trecutului se revelează cu mult mai ușor și, că talente absolut inferioare sunt capabile a o căuta.

Gravă e partea în care tractează despre Ludvig Tieck. Declară, că activitatea literară a lui Tieck este cea mai potrivită pentru a suprima spiritul de libertate. Reaminteste un fapt găsit amintit în istoria lui Iustin, anume, că Cyrus, după ce a înfrănat pe revolțaiți din Lydia le-a impus să se ocupe de artele frumoase și de chestiuni veselo... o procedare prin care ar fi rșusit să înăbușască conștiința libertății în masele celor oropsiți. Asemenea ar fi făcând și Tieck prin sumedenia de basme, nuvele, drame etc., de o estravagantă fantasmagorie.

Unul dintre meritele lui Tieck — continuă Heine — e traducerea lui „Don Quixote” a lui Miguel de Cervantes. Dar' această carte este tragedia nîmicinicii germane, un persifaj a tot ce e liberal, căci Tieck a voit a asemăna pe toți luptătorii

ideilor liberale cu figura caraghioasă a lui Don Quixote.

Mai fără de nici o considerație li manuează pe Novalis și Hoffmann von Fallersleben.

„Novalis — scrie Heine — vede în toate numai minuni, dulci minuni. El ascultă graiul plantelor, tîlmăcește tainele tinerei roze, se identifică cu întreaga natură și când sosește toamna — moare. Hoffmann vede ori unde va privi numai fantome, cari se rinșesc atît din carafele chineze, cât și din perucele celorla din Berlin. El a fost un vrăjitor care a metamorfoșat pe oameni în bestii și pe aceste chiar în consilieri de stat prusiaci. A știut să facă ca morții să reinvieze. Operele lui toate n'au fost decăt un țipet de desnădejde în 20 de tomuri...” (Op. cit. pag. 187).

Astfel persifilează Heine pe toți romanticii mai numind literatura lor un mare lazaret și invocând ajutorul medicilor spre tîmăduirea acestei boale, numită poezie romantică-fantastică.

Majoritatea criticilor germani, în frunte cu Treitschke, sunt obișnuiți a vedea în individualitatea lui Heine o serie de anti-teze, de contraziceri sufletești.

Și i-o socot ca mare contrazicere și această scriere de condamnare a romantismului față cu propriile produse poetice ale lui Heine, care sunt și ele romantice

Este oare contrazicere sau nu?

Dacă rșfoim poeziile lui Heine, începând de la „Traumbilder” și „Junge Leiden” până la cele po-thume, evident că nu ne face impresia de a respira într-o lume străină de romantism. În această floară-cântă și el des-sunolurile romantismului. Pozițiile romaneșe își deplănge dragostea înșășită (față de verișoară-sa Amalia Petru „Die Weine” în „Sermanul tesc de dor și luna bălaie” — son-farcece și visuri.

Preamărește și el trecutul (deși nu evul mediu) față de prezent, — cum e bună-oară în următoarea poezie cu nuanță satirică:

„Das Herz ist mir bedrückt, und
schulich,

Gedenke ich der alten Zeit,
Die Welt war damals noch so wöhu-
lich

Und ruhig lebten hin die Leut.

Doch jetzt ist alles wie verschoben
Das ist ein Drängen, eine noth,
Gestorben ist der Herrgott oben
Und unten ist der Teufel tod,

Und alles schaut so grämlich trübe
So Krausverwirrt, so morsch und
kalt,

Und wäre nicht das bischen Liebe
So gäb'es nirgends einen Halt”.

Und alles schaut so grämlich trübe
So Krausverwirrt, so morsch und
kalt,

Und wäre nicht das bischen Liebe
So gäb'es nirgends einen Halt”.

Și cine a cântat mai mult ca Heine despre pasărea atăt de dragă poezilor romantici, despre flomelă? Cine a făcut mai mult ca densusul, ca tot potirul de floare să fie luat drept lăcaș al zinișoarelor? În „Harzreise” ca și în celelalte fragmente nuvelistice, pe urmă în „Ratelif” și „Almanzor” cele două fragmente dramatice se gășesc chiar pasage simboliste. Ear „Atta-Troll, în care flagelează atăt pe poeții romantici cât și pe așa numiții lirici revoluționari, mai ales pe Freiligrath. Herwegh, Hoffmann etc., — nu confine și această parodie toate elementele romantice, cu vrăjitori și metamorfoșari? Dar' și mai pregnant iesă în relief romantismul în ciclul de poezii nerimate, grupate sub titlul „Die Nordsee”, — în aceste admirabile poezii cari n'au păreche în literatura universală. În care totul e sublim și genial: dragostea dintre Poseidon și Amfitrita; desbinarea între soare și lună; iubirea fără margini a poetului scrisă cu foc pe azurul cerului („Agnes, ich liebe dich”...); luna, această

uriasă portocală și orcanul cu mîile de glauri furbate.

Aceasta e poezia lui Heine. Și cu toate aceste nu e contradicție între ea și teoriile lui asupra romantismului. De întreaga această a romanticilor, de cari am vorbit, Heine e atât de îndepărtat ca genul de un fantast comu.

Brandes aseamănă pe Heine cu pictorul Rembrand, a cărui artă nu se distinge prin frumuseța coloraturii ei priu — lumina c o arunca asupra întunerecului. Un astfel de „luminist” este și Heine, care alungă fantasmalele ridicole ale romanticilor și crează epocă prin noile sale principii de estetică, împreună frumosul cu adevărul.

Statistică electorală.

Sub titlul acesta „Budapesti Hirlep” dela 29 Ian. dă în vileag următorul articol:

Paralel cu proiectata reformă a legii electorale mai în fiecare zi ies la lumină tratate, care spun lămurit, cât sunt de nesuferite actualele stări de lucruri, tocmai din punctul de vedere al adevăratului liberalism, al dreptului și al intereselor naționale. Astfel în 1869 țara a avut 902.000 alegători și în răstimp de 27 ani, numărul a scăzut la doar o treime ridicat, dar dela 1896 arată o oare care sporire dela 1887, să spunem studiul apărut în „M. G. Sz.” anume: numărul alegătorilor, în raport cu numărul populației, în raport cu mult mai tare. În anul 1887 din suma principală de 2200 alegători din comitate 1741 din orașele municipale, 847 din orașele mai mici, suma mijlocie a fost: 968 alegători pe un cerc electoral, în 1896 se vine 2282 pe un cerc rural, 2100 pe un cerc de oraș mai mare și 1055 pe unul de oraș mai mic. Sporirea e mai slabă în cercurile rurale și e mai mare în orașele mai mari, la cari se concentrează atât inteligența, cât și proprietatea mai mare. Înainte merge Budapesta, unde numărul alegătorilor în răstimp de 10 ani, dela 1886—96, s'a ridicat dela 24.948 la 33.382.

Aici să vine pe un cerc electoral 3700,

de trei ori atîta, căți să vin pe un cerc privilegiat, din vr'un oraș mai mic. Dacă însă vom compara capitala cu cercul cel mai numărös de alegători, adică cu Abrudul, care are 181 alegători, atunci după proporția abrudeană, Budapesta ar trebui să trimită în parlament 180—185 deputați, iar Homona, care, cu cei 6210 alegători ai săi, azi e cel mai puternic cerc electoral, pe lângă contele Alexandru Andrassy ar trebui să mai introneze încă 30—33 deputați ca tot așa de tare să fie reprezentată ca Abrudul, Brețul, ori Elisavetopolea. Dacă nu numărul de alegători îl luăm în băgare de seamă, nici poporația cercurilor electorale, atunci ajungem la următoarele rezultate:

Câte un deputat trimite: Abrudul după 2993 de locuitori, Brețul după 2929, Elisavetopolea după 2795, Odorheul deșieșe după 795, Ocna Sibiului după 3772, Gherla după 5188, Sepși Său Georgul după 4365 locuitori; Tergul Murășului trimite doi deputați după 14.212 locuitori, Clujul după 32.739 locuitori, ear' Debrîtinul, după 56 mii locuitori trimite trei deputați. Pe când H. M. Vașarheul, deși are peste 56 mii locuitori, totuși nu trimite decât un singur deputat, ear' locuitorimea unor cercuri electorale din capitala țrei și peste 90 mii. În țeara mamă (Ungaria) se vine câte un deputat de 50—55 mii de suflete, pe când în părțile Ardealului la 30 mii de suflete se vine unul cea ce e un favor nemotivat al părților de dincolo de Muntii Apuseni, cea ce pe de o parte să poate tălmăci prin ridicarea orașelelor, ear' pe de alta prin faptul, că creșterea poporației din Ardeal e foarte mică. Dela 1870—90, adică în răstimp de 20 ani, a fost numai 101.000 și astfel nu s'a ridicat pe o forină cu a Budapestei.

Procedura ce se urmează cu listele de alegători o caracterizează următoarele date: în comitatul Vesprim, la anul 1899 cu 582 e mai mic numărul alegătorilor, ca înainte cu trei ani; în Zre și Somlyvásarhely s'au sters 746 alegători. În Bereg au scăzut numărul îndepățăților la vot cu 305 și în cercul opozițional din Nordal țării dela 1821 a scăzut la 1102, adică un minus de 781.

În Trencin, față cu anul 1891 scărițarea alegătorilor e de 3463. La anul 1896 în cercul Csaca au fost 1619 alegători, iar în 1899 numai 6681: în cel al Bitsei înainte de răstimp au fost 1306, în 1899 numai 6681: în cel al Bitsei înainte de răstimp de 8—10 ani nici un alegător nu va mai fi în Trencin. Într'adevăr s'ar putea întreba ministrul, că dacă acestea nu rezultante de machinațiilor, atunci cine e răspunzător pentru ruina materială și pentru fatucimele spirituale, pe care o arată numărul acestia?

În Nyitra minusul e 1701, în comitatul Pojonului 995, în Lipót 471. Însă cel mai interesant cerc electoral e acela al Bobroului din comitatul Arva, în care micșorarea, de sigur meșteșugită — se ridică la 1700!

toată procedura aceasta, tot ce se atinge de aceasta, un fel de muncă manuală pe care răsfățaii Romani o încredințau sclavilor lor. E câte odată interesant, dar' de cele mai multe ori plicticos să privești cum totul se reînfașoară dela sine, ca un mecanism stricat. . . Eu aștept moartea în ori ce moment. D-ta, ca filosof, ar trebui să faci tot așa. Dacă ai fi făcut-o deja, s'ar putea poate spune odată despre d-ta că ai murit deja împreună cu Impărăteasa. Ai fi atunci un erou!

Cu toate acestea, m'a supraveghiat de atunci în colo. Într'o zi m'am apropiat, la Madeira, prea aprape de o prăpastie de peste ocean; ea mă chemă atunci cu glas tare.

— Nu e nevoie să cauți o moarte poetică, zise ea surizînd, ca și când ar fi descoperit la mine un secret. Ajunge să mori frumos în intrul d-tale.

Eu însă eram ca orbit de razele acestui suflat-soare. . . După ce se obișnuise astfel cu moartea, ea trăi simplu și mulțumită, cum își îndeplinește cine-va o datorie pe care o iubește numai ca atare.

Când m'am prezentat pentru prima dată Impărătesii, era în vara anului 1890 Mi s'a spus să o aștept în grădină. Nu o văzusem încă nici o dată, de cât pe portrete, și sim-

DIN ROMANIA

Serbare școlară.

Luni, liceul „Lazăr” din Capitală a serbat a 40 a aniversară de la înființare.

Cu această ocaziune, s'a oficiat un Te-Deum, la oarele 9 dimineața, după care serbarea s'a continuat la localul liceului, după următorul program: Inutul școlii, executat sub conducerea maestrului G. Brătescu; o cuvîntare din partea directorului liceului, dl V. D. Păun, și o disertație a dlui Dr. A. Ureche asupra „Importanței” higienei”.

La cuvîntarea dlui Păun a răspuns dl Sp. Haret, ministrul Instrucțiunii publice. În urmă s'a servit o mică gustare.

Finance.

În organul oficial dela 15 Ianuarie, a apărut bilanțul general al Băncii Naționale, încheiat la 31 Decembrie, care ne indică cifrele următoare la activ:

Monetă și trate (aur)	82,706,971.37
Bilete de bancă în casă	40,794,680.00
Efecte de incasat	4,429,412.14
Portofoliu român și străin	44,573,220.64
Capital de fundațiune (în efecte)	11,999,850.00
Capital de rezervă (în efecte)	11,420,673.14
Fond de amortisirea imob.	1,760,549.19
Capoane și imprum. pe efecte	9,209,692.00
Imobilele costă	5,069,342.68
Mobilele și imprimeria	452,735.11
Dobânzi la lombarde	107,945.10
Depozite libere	74,698,697.20
Compturi curente	27,385,491.06
Compturi de valori	15,823,771.05
Totalul operațiunilor	330,433,030.69

Diferența, comparativ cu exercițiul precedent (1897) reprezintă în plus cifra de 18,252,983 lei 61 bani.

DIN BUCOVINA.

Apetitul Rușilor.

Sub acest titlu „Patria” scrie: Numirile de consilieri consistoriali au rezit apetitul Rușilor. Se susține cu siguranță, că se vorcește de numirea apostatului Ieremijczuk profesor de pastorație și chiar și despre numirea lui Kozak profesor pentru limbile slavice. Pîn' acum ne lipsesc informații autentice.

De vre-o câte va zice își iac domni N. Wasilkö, Sina și Stocki și Pihuleak coada colac prin palatul Residenței inundând cu „Memorandă”, în cari reclamă o episcopie rusească și divizarea bisericeii. Ar fi timpul suprem, ca organele competente să înceteze cu optimismul sangvinic și să observe că cuțitul e deja la os. Blăstămul fondatorilor bisericeii noastre va urmări pe aceia, cari chemați se apere avutul strămoșesc, îl lasă pradă lupilor flămânzi. Videant consules.

Revista externă.

Napoleonizi.

O depeșe lungă din Berlin de la 26 Ianuarie cuprindea despre revivirea ideii napoleoniene și următoarele:

Multa atenție strînsese aici știrile din Petersburg, publicate în „Independance belge”, după care în cercurile înalte rusești șansele prințului Victor Napoleon la tronul francez s'au îmbunătățit foarte mult. . . .

Planul conspiratorilor este a răsturna actualul cabinet francez și a se folosi de greutățile ce ar eși de acolo pentru revivirea constituției. „Neuste Nachrichten” de aici consideră agitațiunea bonapartistă ca o afacere, ce trebuie luată foarte serios. . .

Chiar în ziua aceea, 26 Ianuarie, comitetul executiv al partidului bonapartist a arangiat o demonstrație pentru restabilirea Impărăției, anume în „Nouveau Theatre” din Paris.

Vom reproduce descrierea demonstrației, nu din cauza că i am atribui tocmai mare și urgentă importanță politică, ci pentru a arăta ce-și pot permite în țeri adevărat libere cetățeni, cari nu s considerăți ca de „buze străine” și tractați ca străini, când nu-și cer de cât ce le garantează legea naționalităților. . . .

Bonapartiștii au pus pentru demonstrație piesa: „Regele Romei”, dramă în 5 acte, de autorii: Pouillon, Cadet de Gascoigne și Armand Artois. Au fost de față cam la 2000 inși aparținînd diferitelor strate sociale.

Pe ducle din Reichstadt (fiu al lui Napoleon I) îl reprezintă un tânăr Eugen Max de origine din România. Ori ce vorbă, cu ceva aluziune a dramei provoca aplause în sală. Astfel spre pildă un actor spunea: „Francia cere să fie împărăție”, ear' put de pe scenă se aude: „Francia e schimbata, a devenit pradă intrigantilor”. (Aplause sgomotoase în public). Pe urmă: „Fiul lui Napoleon n'are ce căuta în acest bérloș de bandiți”. (Aplause demonstrative). „Dar idcir împărăției nu este moartă!” Publicul răspunde unisono: „Nu, nu este!” „Trăiască împăratul Jos cu Jidoni!” „Si vină împăratul!” Ducele de Reichstadt spune în piesă: „Credeți ca să viu la genății imperiului?” ear' publicul dă e hou: „Da! da! Dar' vino curînd, foarte curînd Trăiască împăratul!”—Principele Metternich strigă în piesă: „În Francia nu mai est loc pentru fiul unui Napoleon!” Sala: pro-

FOIPA „TRIBUNEI POPORULUI”.

IMPĂRĂTEASA ELISABETA.

DI Dr. Christomanos, un distins filosof și om de litere, care a fost cîtva timp, în acești din urmă ani, profesorul de limba greacă al Impărătesei Elisabeta a Austriei, a căreia demisie din acest post s'a primit tocmai zilele aceste, s'a exprimat în modul următor asupra Suveranei sale în urma ocliosului atentat:

Impărăteasa știa că moartea o așteaptă. — Când încetează dorința de a trăi, — mi-a zis ea odată — te găsești deja în afară din viață.

Ea poruncise deja de mult dorinței ei ca să înceteze. Altă dată, când yachtul ei o ducea în spre sud de-a lungul stîncilor algeriene și se lupta cu valurile mării, a reardus discuția la tema aceasta.

— Ești și d-ta gata de moarte? Crezi că nu este o faptă eroică? Dacă și când voi muri în realitate, e lucru secundar, ce-l pot aștepta cu curiozitate. Există în viață pentru fiecare om un moment când moare interior, și nu trebuie să fie tocmai timpul morții noastre reale. Neplăcută e numai

țeam o iritație voioasă. Era ca și când ași fi avut presimțirea că în prioadă aceasta a vieții mele voi simți partea ei cea mai prețioasă. De o dată văzui în fața mea, fără să mi fi auzit venirea, o femeie înaltă, neagră. Avea o umbrelă albă, și un evantaliu negru. Se apropie de mine surizînd și imediat nu numai că am știut că aceasta e Impărăteasa, de și nu semăna cu portretele ei, ci am și simțit că mă afiu în fața uneia din figurile cele mai ideale ale omenirei. Am murmurat câte va fraze despre fericirea mea și onoarea ce mi se face. Ea mi ajută să trec peste prima zăpăcăală, spunându-mi cuvinte amicale cu un suris care inspiră încredere.

Am avut fericirea să mă afiu pe lângă Impărăteasa de multe ori în timp de trei ani. Am descoperit cu ochii ei frumuseța ascunsă în viață, ea mi-a arătat misterele din munți și valuri, m'a făcut să simt relațiunile interioare dintre oameni, trandafiri și arbori. Ea a destăinuit sufletului meu nemărginirea Oceanului, a împrumutat viselor mele albastrimea cerului. Ei datorez că sunt poet, și tot ce am scris vro-odată am scris numai pentru dînsa și a curs înapoi în spre dînsa ca spre o sursă. Nu ajunge o viață de fericire când ai câștigat ceea ce a fost ea pentru mine.

Supușii ei n'au cunoscut-o și mult timp au cunoscut-o greșit. Când ești așa de mare cum a fost dînsa, un tron e prea puțin. Nu că s'ar fi sustras datorilor de mamă și țării—n'a existat o mână mai bine-făcătoare ca a ei. Dar' de exigențele exterioare al tronului, de coaja strălucitoare fără simbură—de aceasta a căutat să se scape. N'au putut pricepe aceasta nici o dată Vinezii, obicinuiți cu desfășurarea splendoare după tradiția veche. Ea a fost o Impărăteasă interioară. Era o Impărăteasă a frumuseții și a sufletului și nu a diademelor. Chiar atunci când s'a împodobit cu acest însemne, cum o cunoaștem în portretele veci, pietrele cele reci par'că căpătau pe corpul ei culoare, miros și viață de flor.

Așa ea făcea parte mai mult dintre zîm de cât dintre oameni cari locuiesc în oraș. De aceea o și îmbolea să plece, să plece peste mări și văi, în spre pomi și livezi și în spre virfurile cele mai înalte ale munților, care, când ea se urca pe ele, erau pentru dînsa numai o treaptă a acelu drun spre înălțimea ce i-a fost sortit să străbată. Atunci devenea altă ființă. Când stătea pe creștetul unui munte, figura înaltă, neagră, ca o chiparosă din cimitirul omenirei, înconjurată de razele aurii ale soarelui vicții eterne, — cât de tînră era ea aci, ea

testează: „Ba da, armata este pentru dîn-s-a. Trăiască împăratul!”

La sfârșitul reprezentației publicul esclama timp de mai multe minute: „Trăiască împăratul!” Pe urmă s'au făcut ovațiuni prințului Murat.

S'a găsit în sală un singur om care esclama: „Trăiască Republica!” A fost bătut crunt.

Ce s'ar întâmpla participanților unei asemenea demonstrațiuni fie numai în contra „ideei” de stat național maghiar?!

NOUȚĂȚI

Anul 31 Ianuarie n. 1899

Dela soc „Petru Maior” din Budapesta primim raportul anual pe anul administrativ 1897/8. Raportul se estinde pe 77 pagini. O dare de seamă amănunțită va urma în curând.

Ce poate fi un jude din Ungaria? Judele Gallovits din Budapesta fiind suspendat din post în săptămâna trecută, s'a dus în America unde a fost angajat la un orfeu, ca comediant.

Emigrările din comitatul Szepes. În anul 1897 au emigrat în America numai din comitatul Szepes 2000 de locuitori. În anul trecut numărul emigranților a scăzut la 1639. Pricina acestei micșorări nu zace în îmbunătățirea stărei materiale a populației din Szepes, ci în împrejurarea, că autoritățile de pe la comune și comitat au căpătat porunci, ca să nu li-se mai libereze Slovacilor pasapoarte. Bieții Slovaci sunt constrinși ca să rămână acasă și să plătească birurile cele grele.

Inscrierile la universitatea din Budapesta, pe semestrul al 2-lea se vor face de la 1—12 Februarie.

Funcționari - model. Consiliul municipal al Seghedinului a suspendat pe notarul Szendrey Pál și pe funcționarul Rozsa Lajos. Neregularități în „lada scutită de foc și spargeri”: iată pricina aruncării din funcție a celor doi elevi ai lui Kriványi.

Tristă aniversare. Ieri s'au împlinit 10 ani, de când a răposat Moștenitorul de Tron, Rudolf.

Ura națională. Săptămâna trecută în Praga, doi studenți cehi s'au încăerat, noaptea pe stradă, cu un universitar german, care purta în buzunar totdeauna revolver; tustrei cam chercheliți. În bătaia ce se încuisă, studentul german slobozise 2 glonțuri, în pânțele studentului ceh

care era deja mană și bunică, cât de mult reflectau ochii ei copilăria vecinică a sufletului, acei ochi cari au vărsat atâtea lacrimi în văile oamenilor.

Ea provoca pretutindeni entuziasm, până și în țeri străine. Tărâni din Găsturi, acel sat din Corfu pe care l'a fericit ca în poveste cu clădirea palatului ei dedicat lui Achil, cădea în fața ei în praful șoselei de câte-ori o zăreau.

— Regină, tu mult frumoasă! îi strigau femeile cele tinere.

— D-zeu să binecuvinteze pasul tău! murmurau bătrânele și și făceau cruce ca pentru a sfinți cuvintele lor.

Și tinerii scoteau palăriile și o priveau cu ochii umezi, în admirație și adorație.

Dar' băcții și fetele din sat o pândeau din depărtare, ascunși printre măslini, și alergau la întrecere ca să-i ofere ramuri de portocali și migdală înfloriți.

Ea adora frumusețea, care era intrupată și într'însa. Int'o zi un bățin îi oferii la Madona un buchet de camelii și ea îi dete prin mijlocirea mea, mai multe monede de argint. Mai departe pe drum, o fată tină, frumoasă, indigenă, cu brațe oacheșe rotunde, cu buze ca florile de granate și ochii ca stelele, îi oferii un al doilea buchet de

Linhart, cari a treia zi și murii. Casul a produs enormă senzație și întărire în ambele tabere dușmane naționale, ba a fost vorba de el și în parlamentul cisleitihan. Studentul german, de origine din Brîna, e arestat și așteaptă osânda. Pentru a preîntîmpina demonstrațiuni, autoritățile din Praga au dus în rătăcire publicul, ear' mai ales studențimea cehă, despre ora expedirii cadavrului în satul natal, cale de 3 ore pe drum de fer. Afând măsura aceasta, studențimea cam vre-o 600 la număr, se repeziră la gară unde ajunse tocmai în momentul, când puneau cosciugul în vagon. Cântând vre o două strofe din cunoscutul imn slav „Hei Slovane!” au plecat liniștiți. La îngropăciune au venit vre-o 10.000 oameni din tot ținutul. Momentul cel mai dăios al tristei solemnități a fost plânsul mamei lui Linhart care căpătase o scrisoare nespuse de înduioșătoare de la studentul german Eiberle.

— În Török Becse, comitatul Torontalului, Ungurul Berta György a omorît cu toporul pe economul sârb Ili Ierășici, care — cum spune telegrama lui „P.-Lloyd” — a sădrit pe Unguri și s'a exprimat, că în Ungaria nu va fi pace și ordine, până vor trăi Maghiarii.

El însuși va doborî zece Unguri. Infuriat de această vorbă, scăpată din gură, se puse la pînă la Ierășici și să vîrși crima îngrozitoare. Nici o știre sosită până acum, nu spune, că Berta ar fi fost arestat.

Vorba lui Széchényi: Și patricidul trebuie ertat, când e Maghiar.

Un trădător al „ideei”. Poliția din Subotiza, (Szabadka), a isgonit de pe teritoriul orașului pe *Milutin Belanovici*, rectorul foaiei sârbesti sept-mânale ce apare acolo. Motivul isgonirii: „agitatiune contra statului ungar”. Măsura a fost bineînțeles luată la ordinul polițaiului-caporalului de panduri al țerii.

Pedagogie — baș unguerească. Dacă e adevăr, că omenirea și-a însușit sunetele vorbirei din sunetele naturii și dacă e adevăr, că Maghiarii și-au însușit sunetele unor animale mai gălăgioase, atunci dascălița Czukrász Rózsa din Budapesta a făcut un lucru foarte cu minte, când a comunicat pedagogilor maghiari noul ei metod d'a învăța pe copii să citească și să scrie. Dascălița Czukrász nu s'a mulțumit cu scuturarea originii sunetelor. Fiind-o membră a Academiei maghiare de știință pe „f” îl deduce din glasul mînios al pisicii, ear' despre litera „f” zice, că de aceea e încârligat la vîrf fiind-că așa-i și coada pisicii. Sunetul „r” l'a dedus din lătratul cânelui, ear' partea din sus a literei „r” a asemănat-o cu urechea cânelui și așa mai departe pe „d” dela dobă, pe „i” dela

camelii roșii; ca îi dete opiesă de aur. Când am întrebat de ce împărăteasa a dat sormanului moșneag puțin, ear' tinerei fete atât de mult, ea zise veselă:

— Pentru că a fost frumoasă. Știm cu toții că a fost de entusiastă pentru muzică și poezie. Lui Richard Wagner i-a apărut odată ca ingerul salvator pe timp de nevoie, trimițându-i din propria inițiativă o sumă respectabilă. Lui Henri Heine i a ridicat la Corfu acel monument pe care oamenii i l'au refuzat și pentru care îl invidează stelele ce strălucesc peste figura sa de marmoră prin vîlul de dantelă al mășinilor. Sculptorul danez Hasleries din Roma crease din inițiativă proprie această capo-d'o, eră a însuflețirii unei materii moarte și împărăteasa cumpărând o și așezând-o pe insula Pheacilor, fericise pe artist, glorificase capo-d'opera și imortalizeze pe poet...

ritul copilului. Într'adevăr, dacă are cineva nevoie d'a susține teoria lui Darwin, apoi Maghiarii chiar au.

Omul-bestia. În orașul Znaim din Moravia a fost osândit la 23 c. de-cătră Curtea cu jurați lucrătorul de zi Anton Scheiber, în vrăsta de 45 ani, care își omorîsă nevasta cu secura; el ascunse nenorocita victimă în patul său propriu, în care dormea așa cu cadavrul timp de trei săptămîni, până ce crima n'a fost decoperită.

Morminte ant'ce. Săptămîna trecută, lângă Alba-Iulia, lucrătorii depărtînd prin săpături un morman, s'au descoperit două sarcofage romane. Cel mai mic dintre ele care fu deja înainte prădat, conținea numai o parte a craniului, părți de oseminte și pămînt, altceva nimic. Cel mai mare nu este încă întreg scos la lumină. Sarcofagele sunt tăiate din piatră nășipoasă, fără vre-o împodobire, numai pe cele patru colțuri se află niște desemnuri („palmete”).

Români lățitori de cultură maghiară. Societatea de lectură ovreo-maghiară din Curțicu posedă o bibliotecă. Pentru sporire ei românii Boksan Szever, Miron Vazul și Mladun Mikós, în societatea lui Moravetz, Deutsch, Világ Mór, Sonnenschein, Biever și Diamant v r da o petrecere. Ovrei și Români — anteluptători ai culturii maghiare! Mamelor române! Nu vă vine să vă blăstămați astfel de fi?

Reclamă ca în — America. În comuna Illye (comitatul Bihorului) — povestesc ziarele maghiare, „directorul (!) teatrului” Zoltán Burestyey a lipit pe pereții edificiilor următorul anunț teatral, scris cu mîna, caligrafic și cu cerneală roșie:

„Teatru unguresc în Illye. Potrivit voinței celei mai sfinte a lui D-zeu, în anul 1899, după nașterea lui Isus, în ziua de 29 Ianuarie se va da pentru primădată „Romeo și Iulia”. Tragedie senzațională celebră, în 5 acte cu cânturi, danș și lumină bengalică de Wilhelm Shakespeare.

!! Autorul va fi de față la reprezentație!! Când lumea năvălea în casa teatrului, totuși se găsi unul care zise: „Măi oameni buni, este vre-o ștremgărie la mijloc. Eu îmi aduc foarte bine aminte, că autorul acesta de Shakespeare a murit, în anul trecut.

Boale moderne. În spitalul „Ladislas” din Budapesta s'a sinucis zilele trecute medicul asistent al aceluiași spital Dr. Victor Cseke în vîrstă de 24 ani. Toți spuneau numai laude despre el. Ce l'a îndemnat la pasul tragic nu se știe, că n'a lăsat nimic scris. O oră înainte de sinucidere stătea lucă de vorbă cu farmacistul spitalului. Subiectul conversațiunii fu straniu: Dr. Cseke expunea cauzele maniei de sinucidere în timpurile din urmă, pe care le găsea în nervositatea așa de predominantă a omenirii, precum și în regulile de viață materialistice, care tot mai mult și mai mult stăpînesc pe oameni. După convorbirea asta, Dr. Cseke asista încă la primirea unui bolnav în spital, scrise chiar un recept și apoi intră în odaia sa, de unde peste un sfert de ceas fu scos ca trup fără suflet. — Ei, care e leacul în contra acestor boale moderne? Foarte simplu, numai dacă oamenii ar vroi să l'urmeze: traiu cât se poate de simplu în mîncări, beuturi, moderațiune în plăceri; ear' cât privește „regulele de viață materialistice”: adevărata religiozitate (nu confesionalitate) cu privirea semîna ațintită asupra idealului răstignit acum 1898 ani.

Cum și-a început cariera Mac-Kinley. Astăzi când numele președintelui Mac Kinley e pronunțat de toți, nu e poate fără interes să amintim cum a început una din carierile politice cele mai strălucite ale secolului.

Era la lupta de la Antietam, una din cele mai sîngeroase ale războiului decesiunii; al 33-lea regiment din Ohio primise ordin să înainteze asupra inamicului fără a fi avut timp să și ia cafeaua de dimineață. Tînărul sergent Mac Kinley, care avea atunci 18 ani și era însărcinat cu împărțirea hranei la oamenii din compania sa, a înhamat o pereche de măgari la un furgon și, și sub un foc foarte viu, a turnat rația regulamentară de cafea la fie-care dintre tovarășii săi de arma cu tot atâtea ordine și metodă ca și cum ar fi fost pe un câmp de manevră. Moartea unuia dintre măgari, care a căzut lovit de o sfărîmătură de obus, nu a întrerupt distribuțiunea. Acest act de sînge

rece a fost semnalat d-lui Tod, guvernator al Ohioiului, care s'a grăbit să recompenseze pe tînărul Mac Kinley înaintîndu-l la gradul de locotentent.

Acest a fost Tulonul lui Bonaparte al Statelor-Unite.

O dramă de familie pe mare. Pe vaporul Orione, care sosi zilelele aceste din America de Sud la Genua, te afla și o familie italiană numărînd 6 inși: mama tata și patru copii. Pe când se apropia deja de patrie în Marea Mediterană, mama arunca pe cei doi mai mici copii în apă și apoi sări și ea. Tus-trei au dispărut imediat în neantul mării. Văzînd asta barbatul, își el și alese mormîntul acolo.

Ce-i asta? Primim un anunț despre o petrecere în Lăpușul vechiu, pe care aranjatorii, între cari doi Bulucii și doi preoți români o aranjază în salubunea dnei Neuschli. Venitul curat e destinat școalei de stat.

După cum ni-se scrie, arangerul Filipe Vazul e preot gr-cat. român și are și rigorose de pe la facultate, ear al doilea aranger, dl „Nemes József” e preot catechet și totodată corespondent al „Tribunei” din Sibiu. Dni preoți numiți, a căror școale sunt pastii, se fac coada la topor, ca să ajutore pe elevii școalelor de stat ear de școalele confesionale din ale lor comune, nici barem într'atîta nu se îngrijesc, ca părinții să și trimită copii în ele. E rău destul, când preotul nu și cunoaște chemarea ci s'apucă să aranjeze tîmbălaue, neavînd nici măcar atîta chibzuială, ca să și aleagă altă formă, sub care să dee petrecerea.

Eroi kossuthiști ai „ideii”. Pe timpul morții și înmormîntării sfîntului dictator, precum și încă un an mai în urmă odorul, floarea și conducătorul lamurei tinere maghiare din Budapesta, era precum mulți își vor aduce de sigur aminte, o corcitură arpadiană cu numele de *Bottik*, pe atunci rigorosant în medicină. Era eroul zilei și ca atare iubitul „pînă la nebunie”, sau cel puțin pînă la leșinare — ca sora lui *Asboth* când sosise de la gară sciurul sfîntului — al patrioatelor candidato de măririș. Aceia, care invinse și strînise zavistie tuturor celorlalți, fu fata unui bogătan din Budapesta, proprietar de un isvor de ape minerale. Fiind și de acasă fecior cu bani, cu spriginnal material și moral al vînturului socru *Bottik* devenise în scurtă vreme doctor. Dar' stabilindu-se ca insurat, nu-i păsa de clienți, căci avea din ce trăi, cât se poate de patriotic-boierește, așa fel că în câteva luni cheltuise, părăluțele căpătate cu nevasta, în petreceri cu prietenii sei, dar' fără nevastă. Astfe că socrul își luase fata înapoi, și a intentat proces de despărțire. În ajutorul pertractării procesului, v.sela odrași kossuthiană înduplecase pe nevastă să l'ierțe și să meangă cu el la casa părinților lui, unde petrecură câteva „săptămîni fericeite”, astfel că îl iertaseră și socrii. Ixoperară chiar un post de medic la drumurile de fer în Budapesta. Dar' eroul kossuthist earăși avu năcaz destul în dulcetriile vieții libere de holteiu, ajunse la mrejițele bienelor de cămătari, între degetele cărora sumulița datoriiilor crescuse la cifra cel puțin 80.000 fl. Nevăstică eroului se întoarse, nefericită earăși în casa părintească; ear' el „more patriotico” o tulise; acum vre-o lună, nu se știa unde-i. Numai Sămbăta trecută sosi unui amic al seu de la el o scrisoare din — America, în care spune, „că și acolo își va continua meseria” de — ce? Unde's timpurile când eroul kossuthist cânta de zece ori pe zi: „*Itt élned, hallnod kell!*” — șvindel!

ULTIME ȘTIRI

Afacerea Crisei.

Budapesta, 31 Ianuarie.

Resolvirea crisei în scurtă vreme se consideră de toți ca asigurată.

Singura afacere asupra căreia nu e încă înțelegerea stabilită, este chestiunea „garanței personale”, că adică *Bánffy de sigur va pleca îndată ce vor fi votate proiectele de legi cerute de el ca condițiune de împăciuire.*

Vorba e deci acum, a găsi modul în care să se deie opoziției această garanție. Pe semne se va întâmpla în forma unei declarațiuni a lui *Bánffy* în conferența plenară a partidului liberal care va ratifica declarația lui.

Editor: Aurel Popovici-Barcianu.
Redactor responsabil: Ioan Russa Șirlianu.

Bibliografie.

„Transilvania“, organul „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român“. Director Dr. C. Diaconovich. Nrul de pe Nov. și Dec. are următorul Sumar: La Finea anului. Descântece de dragoste (din Banat). Descântece de deochiu. Statistica Românilor din Transilvania în 1733, de N. Togan. Din despărțiminte. Știință literatură și artă: „Revista Economică“ Anuarul financiar și economice pe 1898, de Petra-Petrescu. Partea oficială.

La tipogr. „Tribuna Poporului“ să execute tot soiul de

Cărți de vizită

Tiparul cel mai variat și mai frumos. Prețurile mai mici ca ori și unde.

Călinarul Minervei

Cel mai valoros și mai frumos calendar din câte au apărut până acum în limba rom.

Intreg cuprinsul e original.

Cele mai minunate ilustrațiuni ce au ieșit din atelier tip. românesc.

Multe din ele reprezintă localități și porturi din Ungaria și Transilvania.

Călinarul acesta apărut în tipografia Minerva din București e atât de bogat în cuprins atât de frumos în cât ar fi o pagubă pentru preoții, învățătorii, notarii, advocații, medicii și toți inteligenții români, dacă nu s'ar cumpăra acest călinar pe 1899.

Prețul 90 cr. trimis franco.

Se poate cumpăra dela Administrațiunea „Trib. Poporului“.

A apărut!!

și se află de vânzare la administr. „Tribuna Poporului“.

Lupta pentru drept

de Dr. Rudolf Ihering traducere de Teodor V. Păcățian
cu prețul de 1 fl. exemplarul plus porto postal.

Administrația

„TRIBUNA POPORULUI“

„Victoria“

institut de credit și de economii

SOCIETATE PE ACȚII.

Arad, casa proprie, calea Arhiducele Iosif Nr. 2.

Intemeiată la 1887.

Capital de acții	fl.	300.000
Fond de rezervă	„	100.000
Depuneri	„	1,000.000
Circulația anuală.	„	15,000.000

Primește depuneri spre fructificare, după care solvește 5% interese fără privire la termenul de abdicere.

Darea de venit după interese încă o solvește institutul separat.

După starea casei, depuneri până la fl. 1000 se restituiesc îndată la prezentarea libelului fără abdicere.

Depuneri se pot face și prin postă și se efectuează momentan după sosirea comandei.

143—155

Direcțiunea institutului.

Se primesc comande pentru următoarele lucruri:

Circulare și prețuri-curente
NOTE

Opuri și Broșuri

Strada Aulich Nr. 1.

Tipografia „Tribuna Poporului“ A. P. Barcianu Arad

Strada Aulich Nr. 1.

Diferite tipărituri pentru bănci
PLICURI

Invitări, cărți de vizită, anunțuri funebre

Prețuri foarte moderate.

Ori-ce comande se efectuează propmt.